

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 158

MAART 1970

Op grote buurtvergaderingen in "De Lantaren" leggen bewoners van het Oude Westen hun eisen op tafel voor verbetering van de wijk: realisatie van "Ons Rekonstruktieplan", straatverbetering, verbetering van de brandbeveiliging, speelplaatsen, bestrijding van het ongedierte, een zwem- en badgelegenheid.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam worden in het openbaar ter verantwoording geroepen voor de voortschrijdende verkrotting en verloedering van de wijk.

SEPTEMBER 1980

Op Aktiegroep-vergaderingen worden op indringende wijze door bewoners en werkers in de wijk de heroïne-overlast beschreven en door middel van een werkonderbreking van werkers in de wijk (onderwijs, welzijnswerk, gezondheidszorg, bejaardenwerk e.a.) en een huuropschortingsactie door bewoners worden de eisen om de wijk te verlossen van de heroïne-overlast, kracht bijgezet.

1970 - 1980

Tien jaar ligt er tussen deze twee tijdstippen. Tien jaar waarin een bewonersorganisatie in een oude wijk, direct grenzend aan het centrum van Rotterdam, actie voert voor verbetering van de woon- en leefsituatie in deze wijk.

Tien jaar, waarin de verpaupering en verloedering van de wijk toeneemt, met als voorlopig hoogtepunt de heroïne-overlast in de zomer van 1980.

Tien jaar waarin een begin is gemaakt met de verbetering van de woon- en leefomstandigheden in de wijk: de stadsvernieuwing.

Tien jaar, waarin zich enorme veranderingen in de wijk voltrekken. Het aantal bewoners daalt van 14.000 in 1970 tot onder de 10.000 in 1980.

Autochtone bewoners trekken in grote getale weg uit de wijk. Voor hen in de plaats komen werkende en studerende jongeren, buitenlanders en surinaamse mensen.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 159

De kleine buurtwinkels verdwijnen nagenoeg volledig uit de woonstraten. Het winkelbestand in de twee winkelstraten van het Oude Westen, de Nieuwe Binnenweg en de West Kruiskade wijzigt danig van karakter; er komen veel winkels gericht op buitenlandse en surinaamse mensen, en daarnaast veranderen veel winkels in horeca-vestigingen.

Daarnaast groeit het horeca-bestand (café's, koffie- en theehuizen, snackbars) in de gehele wijk spektakulair.

Het onderwijs krijgt te maken met de gevolgen van de drastische wijzigingen van de bevolkingssamenstelling. Plus-minus 80% van de kinderen op de drie basisscholen in de wijk is van buitenlandse en surinaamse origine.

In deze tien jaar krijgt de wijk een laagdrempelig hulpverleningscentrum, het H.A.C., voor vragen van bewoners op velerlei gebied.

Daarnaast wordt in 1978 een open wijkgebonden bejaardenverzorgingshuis gerealiseerd, met 83 eenheden bestemd voor oudere buurtbewoners.

Bovendien zijn in voorbereiding: een gezondheidscentrum, drie multifunctionele gebouwen voor de basisscholen, een bibliotheek, een taaldrukwerkplaats, twee klubhuizen en het buurthuis "Ons Huis".

In deze tien jaar ontstaat en vormt zich de Aktiegroep "Het Oude Westen".

Uitgaande van individuele belangenbehartiging en strijd op gemeenschappelijke belangen van de bewoners van de wijk.

Die gemeenschappelijke belangenstrijd wordt gevoerd

- a) in samenwerking met personen, instellingen of groepen, die deze strijd willen ondersteunen
- b) vanuit een onafhankelijke positie (los van bijvoorbeeld politieke partijen of groeperingen).

DE ONTWIKKELING VAN 1970 TOT HEDEN

Het begin.

Een aantal moeders uit het Oude Westen, die regelmatig bijeenkomen in "Ons Huis" (het buurthuis), zijn het in het begin van 1970 zat. Zij zijn de verkrotting en verloedering van de wijk meer dan beu. Zij willen dat er verbeteringen in de wijk komen. De straten moeten verbeterd worden. Er moeten brievenbussen en telefooncellen komen. Er moet iets gedaan worden aan

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 160

brandbeveiliging. De ratten en muizen moeten bestreden worden. De partikuliere huisbazen moeten aangepakt worden, en gedwongen worden om onderhoud te doen. En het gemeentebestuur moet de verwaarlozing van de wijk aanpakken.

De moedergroep neemt het initiatief voor een grote buurtvergadering. Dit initiatief leidt tot enkele massaal bezochte buurtvergaderingen. In grote lijnen wordt op de eerste buurtvergaderingen vastgelegd wat er in het Oude Westen moet gaan gebeuren, om de wijk weer woon- en leefbaar te maken.

Dat is ten eerste: verbeteringen op korte termijn: straatverbeteringen, brievenbussen, telefooncellen in de wijk enz.

Ten tweede: aanpak van de partikuliere huisbazen (geen huurverhoging, maar onderhoud.)

Ten derde: uitvoering van "Ons Rekonstruktieplan" (geen afbraak van de wijk voor kantoren en uitbreiding van de city, maar verbetering van de wijk en vernieuwing van de wijk, zonder deze tot de grond toe af te breken, met goede en betaalbare woningen, met als uitgangspunt: het behoud van de wijk als woongebied voor de mensen, die er wonen en er altijd hebben gewoond).

De periode 1970 - 1974.

Rond deze drie hoofdpunten volgen in de jaren 1970 - 1974 diverse akties om deze zaken gerealiseerd te krijgen. Akties die vaak spektakulair zijn. Akties zoals: een bad nemen bij burgemeester Thomassen thuis; het plaatsen van autowrakken op de tramrails; het slopen van enkele krotten in de Gaffelstraat, terwijl de hele wijk door de politie was afgezet; het weigeren van de huurverhoging om onderhoud af te dwingen; en diverse konfrontaties met het gemeentebestuur. De inzet van de akties tegen het gemeentebestuur is het behoud van de wijk als woongebied voor de mensen die er wonen en er altijd gewoond hebben. De akties tegen het gemeentebestuur volgen een harde konfrontatielijn. Er is geen enkel compromis mogelijk.

De politiek moet om. Het gemeentebestuur moet konkrete toezeggingen doen op de eisen van het Oude Westen, en daarmee uit.

In deze periode levert de strijd om het behoud van de wijk als woonwijk geen directe resultaten op. Op andere aktiepunten worden wel resultaten geboekt. In 1970 - 1971 worden de straten van het Oude Westen herbestraat.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 161

Er komen brievenbussen en telefooncellen op enkele centrale plaatsen in de wijk. De gemeente koopt Odéon, om dit gebouw te bestemmen tot wijkgebouw. De wijk krijgt een hulpverleningscentrum, het H.A.C., waar elke bewoner met zijn vragen en problemen terecht kan. De acties tegen particuliere huisbazen om onderhoud af te dwingen, resulteren hier en daar in een sukses. Met resultaat worden enkele malafide huisbazen aangepakt vanwege sleutelgeld-praktijken. Ondertussen wordt de Aktiegroep door de gemeente erkend als gesprekspartner. Wel weigert de Aktiegroep zich om te vormen tot een wijkorgaan met een officieel bestuur, zoals het gemeentebestuur dat wil.

De konfrontatie met de progressieve partijen, februari 1974.

Met de gemeenteraadsverkiezingen in het verschiet, belegt de Aktiegroep een konfrontatie met de vier progressieve politieke partijen: de P.v.d.A.. de C.P.N., P.P.R. en P.S.P., eind februari 1974. Op deze konfrontatie worden de politieke partijen een eisenlijst voorgelegd, met betrekking tot de woon- en wijkverbetering, met als centrale eis:"Een leefbare wijk met goede betaalbare woningen".

De eisenlijst komt neer op de volgende punten.

De wijk moet woonbestemming blijven behouden, voor de mensen die er wonen, en die er altijd gewoond hebben. Dat wil zeggen mensen met de lagere en laagste inkomens. Deze mensen moeten kunnen blijven wonen in de wijk. Daartoe moeten er betaalbare nieuwe en vernieuwde woningen komen. Dit dient o.a. gerealiseerd te worden door afschaffing van de huurharmonisatie en betere subsidie-regelingen. Bij verbetering van woningen moet het achterstallig onderhoud niet doorbrekend worden in de nieuwe huren.

Om te kunnen starten met de woon- en wijkverbetering dient er een projektgroep ingesteld te worden. De projektgroep moet allereerst gaan werken aan het maken van de doelstellingen voor een bestemmingsplan. Als die door de wijk goedgekeurd worden, kan de projektgroep een bestemmingsplan gaan maken.

De projektgroep dient te bestaan uit vijf leden van de Aktiegroep en vier ambtenaren van de gemeentelijke diensten. Huiseigenaren horen niet thuis in de projektgroep.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 162

De gemeente moet zo spoedig mogelijk een rehabilitatie-besluit ("voorbereidingsbesluit") nemen voor het Oude Westen.

Daarnaast dient er een duidelijk woningdistributie-beleid te komen. Er moeten maatregelen genomen worden tegen een verdere konfrontatie van gastarbeiders en rijksgenoten in de wijk.

Ook dienen er maatregelen te komen tegen de grote toename van horecabedrijven in de wijk.

De vier politieke partijen onderschrijven globaal de eisen van de Aktiegroep. Wat betreft de eisen over de samenstelling en de taken van de projektgroep: deze worden in details onderschreven.

Politiek is hiermee de strijd tegen het kaalslagbeleid van het gemeentebeestuur gewonnen. Voor het Oude Westen wordt hiermee een periode van onzekerheid over de toekomst van de wijk afgesloten. Het Oude Westen blijft een woonwijk. Hoe en voor wie blijven echter aktiepunten.

Stedelijk zullen de toezeggingen van de politieke partijen op de eisen van de Aktiegroep hun uitwerking niet missen. Wat dat betreft heeft het Rotterdamsch Nieuwsblad gelijk , als het onder de kop "De republiek Het Oude Westen" schrijft dat de politieke partijen "op grond van hun toezeggingen..... ze in de gemeenteraad niet meer terug kunnen".

De eisen van de Aktiegroep bij de konfrontatie met de politieke partijen worden stedelijk door een aantal bewonersorganisaties onderschreven (met name Afrikaanderwijk, Feijenoord/Noordereiland en het Oude Noorden) en zijn een uitvloeisel van de strijd van de verschillende bewonersorganisaties voor woning- en wijkverbetering en voor de projektgroep-organisatie.

De taken en samenstelling van de projektgroep waren jarenlang inzet geweest van de strijd van de bewonersorganisaties met het toenmalige gemeentebeestuur. De resultaten van de konfrontatie (een duidelijke taakomschrijving van de projektgroep en duidelijkheid over de samenstelling) zijn dan ook stedelijk van belang. De uitwerking van de toezeggingen van de politieke partijen zal in de periode 1974 - 1975 geschieden.

De periode 1975 - 1980

Eind 1974 wordt er een nieuwe periode ingeluid. Er komt een programkollege in Rotterdam, met Van der Ploeg als wethouder voor stadsvernieuwing. Poli-

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 163

tieke koppen (Jettinghof) zijn gerold, niet in het minst door de druk vanuit de oude wijken; de oude burgervader (Thomassen) is van het toneel verdwenen. Maar vanuit de oude wijken wordt de wisseling van de politieke macht in Rotterdam met de nodige argwaan bekeken:

"Eerst daden, dan zullen we wel oordelen".

Van der Ploeg start eind 1974 zijn "dit is het begin"-aktie: de grootscheepse aankoop van woningen in de oude wijken door de gemeente.

In het Oude Westen wordt deze aktie een sukses. Noodgedwongen en murw gemaakt door akties van de Aktiegroep verkoopt het grootste deel van de partukuliere huisbazen zijn bezit aan de gemeente. 80% van de woningen wordt gemeentebezit. Daarmee wordt een belangrijke voorwaarde geschapen om te kunnen starten met de verbetering van de woonsituatie in de wijk. Een van de oude eisen is hiermee ingewilligd, nl. aankoop door de gemeente van het woningbestand in het Oude Westen en andere oude wijken.

Begin 1975 start de Projektgroep Het Oude Westen, als eerste "schone projektgroep", dat wil zeggen samengesteld uit bewoners en ambtenaren, zonder huiseigenaren. De projektgroep begint met de formulering van de doelstellingen voor het Beleids- en Bestemmingsplan.

Uitgangspunt is "Ons Rekonstruktieplan": de Oude Westen moet een woonwijk blijven, een "gewone buurt voor gewone mensen", voor de mensen met de laagste en laagste inkomen. Het Beleids- en Bestemmingsplan wordt door de Aktiegroep van begin af aan beschouwd als een noodzakelijk middel om de dreigende totale kaalslag van de wijk tegen te gaan, en om de woonbestemming van de wijk politiek en formeel vast te laten leggen.

In 1975 wordt het Bestemmingsplan door middel van een brede inspraakronde in de wijk besproken en goed bevonden.

De gemeenteraad gaat in 1976 akkoord met het Bestemmingsplan Het Oude Westen. Begin 1981 zal het Bestemmingsplan uiteindelijk onherroepelijk worden verklaard door de Kroon.

Daarnaast wordt in 1975, in het kader van de Projektgroep Stadsvernieuwing ook begonnen met de planvoorbereiding voor de nieuwbouw van woningen en woningverbetering op hoog nivo. De eerste plannen betreffen:

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 164

- de bouw van een open wijkgebonden bejaardenverzorgingshuis ("De Leeuwenhoek", eind 1978 gerealiseerd);
- de bouw van 125 woningen met winkels aan de Nieuwe Binnenweg (eind 1979 gerealiseerd);
- de bouw van 150 woningen aan de Gouvernestraat/Diergaardesingel (midden 1980 gerealiseerd);
- de bouw van 180 woningen, 2 winkels en parkeergarage in het zg.Gaffelblok (in uitvoering);
- de verbetering op hoog nivo van 77 woningen in de Bajonetstraat, in de Bloemkwekersstraat en boven Odéon (in 1977 - 1978 gerealiseerd).

Dit alles verloopt niet zonder allerlei hindernissen. Terwijl in andere wijken (Feijenoord (Simons-terrein) en Crooswijk) gestreden wordt voor lagerie nieuwbouwhuren, hetgeen uiteindelijk resulteert in de zg. garantiehuren (f 305,-- gemiddeld kaal tot 1 juli 1980), wordt in het Oude Westen met veel inzet gewerkt om nieuwbouw-projecten in de woonstraten van de grond te krijgen. Naast een klein overloop-gebied (de Nieuwe Binnenweg) is nieuwbouw in het Oude Westen namelijk alleen mogelijk in de gebieden van de wijk met de meest verkrotte panden en enkele plaatsen met grote bedrijfsruimten. Een project van 150 woningen op 5 lokaties in de Gouvernestraat en Diergaardesingel kan slechts met de grootste moeite van de grond getild worden. Dit komt vanwege ernstige moeilijkheden bij het verwerven en verplaatsen van een aantal bedrijven.

Ook de woningverbetering op hoog nivo begint en verloopt met de nodige moeilijkheden. In 1976 maakt de Aktiegroep, na 1½ jaar plannen maken en overleg op diverse nivo's, samen met bewoners van de Bajonetstraat, het politiek prestige van de P.v.d.A. en de vraag "huurverhoging over achterstallig onderhoud" tot inzet van de strijd over de huren na renovatie.

Eind 1976 wordt deze moeizame strijd uiteindelijk in het voordeel van de bewoners beslist. De zg. vergelijkshuur is geboren. De huren na verbetering op hoog nivo worden vastgesteld op basis van vergelijking met de huren van 25 jaar oude woningwetwoningen.

Maar daarmee is de kous nog niet af. Bij elk woningverbeteringsproject moet telkens opnieuw onderhandeld worden over de bouwkosten, met name de aanneem-

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder165

som, om de goedkeuring van "De Haag" te verkrijgen. Niet voor niets dat daardoor de verbetering op hoog nivo uiterst moeizaam op gang komt. En als de verbetering op hoog nivo eindelijk begint te lopen, komt de minister met de afschaffing van de vergelijkingshuren per 1 januari 1981. De oude 2½%-regeling (oude huur plus 2½% van de stichtingskosten op jaarbasis) wordt weer van stal gehaald. Hiermee zijn we terug op het uitgangspunt van 5 jaar geleden.

Naast deze moeilijkheden rond het van de grond krijgen van nieuwbouw en hoog-nivo-renovatie, zijn er vanaf 1975 grote problemen met het beheer van de oude woningen in eigendom bij de gemeente, en met de uitvoeringsorganisatie in de stadsvernieuwing. De Dienst Rentegevende Eigendommen blijkt niet in staat het aangekochte woningbestand op efficiënte en kapabele wijze te beheren (onderhoud, verhuringen, e.d.) en blijkt tevens ongeschikt als uitvoeringsorganisatie in de stadsvernieuwing.

In 1978 wordt het gemeentelijke woningbestand in het Oude Westen deels ondergebracht bij het Gemeentelijk Woningbedrijf (G.W.R.) en deels bij de Maatschappij voor Volkswoningen. Ook al betekent dit een vooruitgang, vergeleken met de oude situatie, toch blijven er tot op de dag van heden problemen bestaan over het beheer van het oude woningbestand, en over het funktioneren van de genoemde organisaties bij de stadsvernieuwing. Met name de Maatschappij voor Volkswoningen is er nog steeds niet in geslaagd een op de wijk gericht werkapparaat voor het onderhoud, voor het woningmaatschappelijk werk, voor de begeleiding van de stadsvernieuwingsprojekten, op poten te zetten.

In deze periode is dit een voortdurende bron van ergenis en klachten voor bewoners gebleven.

Naast het werk aan het Beleids- en Bestemmingsplan, en aan de voorbereiding en begeleiding van nieuwbouw- en woningverbeteringsprojekten, is de Aktiegroep in deze periode ook op andere gebieden aktief.

Vanaf 1974 wordt via de Onderwijswinkel, waarbij de scholen, ouders en vrijwilligers betrokken zijn, gewerkt aan het onderwijs in de wijk. Dit gebeurt via kursussen, zoals Ouders op Herhaling, taalkursussen voorbuitenlandse buurtbewoners, een internationale kinderbibliotheek, een taaldrukwerkplaats en de huiswerkklas.

De aktiviteiten op het gebied van het onderwijs breiden zich in deze periode sterk uit. Gedeeltelijk komt dit door de nieuwbuuwplannen voor de drie basisscholen in het Oude Westen. Maar vooral ook door het besef dat bij de verbetering van de woon- en leefsituatie in de wijk, ook het onderwijs een belangrijk onderdeel vormt. Het onderwijs, slecht afgestemd op de leer- en ontplooiingsmogelijkheden van kinderen in een oude wijk, zal een bijdrage moeten leveren aan de scholing en ontplooiing van kinderen in een oude wijk. En dit is geen nieuw probleem. De huidige problemen in het onderwijs in het Oude Westen (weinig doorstroming bijvoorbeeld naar het middelbaar onderwijs) zijn niet te wijten aan de grote aantallen kinderen van buitenlandse en surinaamse buurtbewoners. Cijfers wijzen uit dat het 20 jaar geleden even slecht gesteld was met het onderwijs in de wijk. Voor de verbetering van het onderwijs wordt in deze periode door de Aktiegroep samen met ouders en leerkrachten het onderwijs in de wijk ter diskussie gesteld. Dit gebeurt op Aktiegroepvergaderingen, speciale onderwijsvergaderingen en enkele onderwijswerkgroepen.

Tenslotte is in deze periode de strijd tegen de verpaupering en verloedering van de wijk een belangrijk onderdeel van het werk van de Aktiegroep, en een telkens terugkerend onderwerp op de Aktiegroepvergaderingen. Het huisvuilprobleem, de dichtgetimmerde woningen, de toename van illegale horecavestigingen, de heroïne-handel en -overlast, zijn niet alleen zaken die regelmatig en af en toe emotioneel op buurtvergaderingen aan de orde komen, maar ook zaken welke inzet zijn van akties naar het gemeentebestuur.

Gedeeltelijk hebben deze akties resultaat. Er is een betere regeling gekomen voor het ophalen van het huisvuil in de wijk. Daarnaast is vestiging van nieuwe horeca-bedrijven in het Oude Westen onmogelijk geworden.

Maar de vele onderhandelingen met het gemeentebestuur en diverse akties tegen de heroïne-overlast leveren in deze periode niet het gewenste resultaat op. Integendeel, de overlast door de handel in en het gebruik van heroïne en andere hard drugs neemt in deze periode alleen maar toe.

Als slot kan niet onvermeld blijven dat de uitvoering van stadsvernieuwings-projecten een negatieve invloed heeft op de leefbaarheid van de wijk. Dichtgetimmerde en dichtgemetselde panden, het slopen, heien en bouwen, het voort-

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 167

durende bouwverkeer: het zijn de gevolgen van de keuze voor de kleinschalige stadsvernieuwing: waarbij blok voor blok wordt afgebroken met daarna vervangende nieuwbouw en blok voor blok wordt gerenoveerd.

Het slopen en bouwen in een bewoond gebied eist van de slopers en bouwers extra aandacht om de overlast, die er toch is, zo beperkt mogelijk te houden.

ENKELE BELANGRIJKE MOMENTEN IN 1980

De Rotterdam-Maaskant-prijs

Het jaar 1980 wordt op een wel zeer bijzondere wijze ingeluid: de Aktiegroep Oude Westen is de Rotterdam-Maaskantprijs toegekend.

"Daar sta je dan" als bewonersorganisatie. Tien jaar gezamenlijke belangenstrijd van bewoners van een oude wijk, wordt met een vette prijs gehonoreerd. Alsof het samen opkomen voor je belangen iets uitzonderlijk is.

De Aktiegroep-vergadering besluit om de prijs in ontvangst te nemen, "om daarmee verdere akties, ook stedelijk, te kunnen betalen".

Tegelijkertijd besluit de Aktiegroep-vergadering om de prijsuitreiking aan te grijpen om de problemen van de stadsvernieuwing en de problemen van het Oude Westen in het bijzonder (de heroïne-overlast) aan de kaak te stellen. Want terwijl iedere buitenstaander zo hoog opgeeft over de stadsvernieuwing in Rotterdam, en het Oude Westen plat gelopen wordt door allerlei "stadsvernieuwingstoeristen" (half Europa heeft zich staan vergapen aan onze renovatie), wordt geleidelijk aan de stadsvernieuwing om zeep geholpen door het kabinet Wiegel - Van Agt.

Tegelijkertijd worden de bewoners van het Oude Westen, met toch al de nodige problemen, nog eens in toenemende mate opgescheept met de overlast van de handel in en het gebruik van heroïne.

Het tien-jarig bestaan van de Aktiegroep

In 1980 bestaat de Aktiegroep tien jaar. In de Aktiegroep-vergadering is besloten om dit op grootse wijze te vieren. Begin mei worden voor jong en oud, voor buitenlandse, surinaamse en Nederlandse buurtbewoners gedurende tien dagen allerlei aktiviteiten georganiseerd.

Naast aktiviteiten voor kinderen op de verschillende speelplaatsen in de

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 168

wijk, spelen de meeste aktiviteiten zich af in twee tenten op het plein bij de Gaffelstraat en in het wijkgebouw Odéon.

De feest-aktiviteiten zijn er met name op gericht om zoveel mogelijk buurtbewoners bij het wijkgebeuren te betrekken, of het nu buitenlanders, Nederlandse of surinaamse mensen zijn, en kennis met elkaar's culturen te laten maken. Dit doel wordt meer dan gerealiseerd. Met name de internationale dag op 5 mei en de internationale vrouwendag op 4 mei zijn grandioze hoogtepunten. Op de internationale dag met culturele manifestaties van diverse buitenlandse groepen, bezoeken zo'n 500 tot 600 mensen de beide feesttenten. Het feest draagt in ieder geval bij tot meer wederzijds begrip tussen de buitenlandse, surinaamse en Nederlandse buurtbewoners, en legt een bredere basis voor de verdere belangenstrijd.

Gerrit Sterkman

In mei, vlak na het feest ter gelegenheid van het tien jarig bestaan van de Aktiegroep overlijdt Gerrit Sterkman, "Ome Gerrit" voor de buurtbewoners. Gerrit Sterkman was een van de grondleggers van de Aktiegroep Oude Westen. Na een zeer actief verleden in de arbeidsbeweging (met name bij Wilton) was Gerrit Sterkman in de beginjaren van de Aktiegroep de voorman en woordvoerder van de buurtbewoners. Als een van die onvervangbare gestalteerde kaders, wist Gerrit als geen ander de gezamenlijke belangen en het belang van de gezamenlijke strijd van buurtbewoners aan te geven.

Ter nagedachtenis aan Gerrit Sterkman, en aan zijn inzet voor het behoud van het Oude Westen als woonwijk, zal het plein aan de Gaffelstraat naar hem vernoemd worden.

De akties tegen de heroïne-overlast.

Centraal in de akties in 1980 en 1981 staat de strijd tegen de heroïne-overlast in het Oude Westen. Vanaf 1975 worden bewoners van de wijk geconfronteerd met de overlast van de heroïne-handel en van het gebruik van heroïne.

Vanaf die tijd probeert de Aktiegroep in overleg met wethouders de overlast terug te dringen. Echter: er komt nauwelijks een beleid van de grond tegen de overlast en daarnaast ook niet voor de opvang van verslaafden. Bovendien neemt de overlast hand over hand toe.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 169

De aktiegroep besluit eind 1979 om de overlast van heroïne-panden (panden waar gehandeld wordt in heroïne, en waar grote aantallen verslaafden verblijven), en om de overlast van de heroïne-handel in het algemeen, harder aan te gaan pakken, en om met gerichte akties naar buiten te treden. Het geduld van de wijk is op; er is een eind gekomen aan het moeizame overleg met wethouders en ambtenaren.

Zo worden door verontwaardigde moeders in een gesprek met wethouder Van der Have over de overlast van een aantal heroïne-panden, heroïne-sputten, waarmee kinderen thuis zijn gekomen, aan de wethouder overhandigt, die witbleek wegtrekt.

Zo wordt het kantoor van makelaar Balkema bezet, om een van zijn panden aan de West Kruiskade, hetgeen geldt als een van de grote afhaaladressen, ontruimd te krijgen.

De akties hebben in de eerste periode (tot aan september 1980) een gering resultaat. Enkele overlastgevende heroïne-panden worden weliswaar gesloten, maar enkele dagen na een sluiting zijn andere, meestal gekraakte slooppanden als vervangende ontmoetingsruimte/afhaaladres ingericht.

In de zomermaanden groeit de overlast van de handel en van het gebruik van heroïne in de wijk. De overlast van de heroïne-panden voor omlonenden is ondraaglijk. Bij dergelijke panden rijden 's-morgens vroeg auto's en taxi's af en aan om heroïne op te halen. Meestal verblijven er in dergelijke panden (op één verdieping) grote aantallen mensen; 50 mensen in een dergelijk pand is geen uitzondering. 's-Avonds en 's-nachts overheerst keiharde muziek. Het huisvuil wordt zonder meer de straat op gegooid.

Buren van dergelijke panden dreigen totaal overspannen te worden. Anderen krijgen grote problemen op hun werk, omdat ze nauwelijks kunnen slapen.

Kinderen komen thuis met heroïne-sputten. Op steeds agressievere wijze worden op de West Kruiskade winkelende mensen aangeklampt door dealers met de vraag "smack?". Rond de scholen in de buurt van de West Kruiskade worden kinderen, ouders en leerkrachten dagelijks gekonfronteerd met de handel in en het gebruik van heroïne. Meer dan eens worden heroïne-sputters op w.c.'s van instellingen aangetroffen. Portieken en andere openbare ruimten in de wijk worden gebruikt als plaatsen voor het spuiten van heroïne.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 171

de dag- en weekbladen. De heroïne-overlast zal voorlopig een aktiepunt blijven in het Oude Westen. De overlast zal moeten verdwijnen om de leefbaarheid van de wijk te bevorderen. En ook om een extra barrière in het samenleven en samenwerken van niet-blanke en blanke buurtbewoners weg te nemen.

De stadsvernieuwing

Wat betreft de stadsvernieuwing is 1980 het jaar waarin een duidelijk punt bereikt is: er is geen terug meer mogelijk. Er is een proces in gang gezet, welke niet meer te stoppen is.

De konkrete uitvoering van de stadsvernieuwing, welke in 1977 gestart is, zal de komende jaren het leven in de wijk nadrukkelijk beïnvloeden. De slopershamer, de heimachine, de bouwkranen, de betonmolens en de bouwsteigers: zij zullen meer dan nu al het geval is, de komende jaren gezichtbepalend zijn voor het Oude Westen.

Op dit moment spelen voor wat betreft de stadsvernieuwing de volgende zaken een centrale rol. Aan de ene kant: de huren en andere woonlasten bij de nieuwbouw en de woningverbetering op hoog nivo, welke veel bewoners, die voor de stadsvernieuwing moeten verhuizen, doen afzien van de stap naar de nieuwbouw of de vernieuwbouw. Dit gegeven zet grote vraagtekens achter het uitgangspunt van de stadsvernieuwing: het bouwen voor de buurt, d.w.z. betaalbare woningen voor de mensen met de laagste en lagere inkomens.

Aan de andere kant speelt in het Oude Westen het gevecht om de poen voor de realisatie van het "dubbel grondgebruik". In het Bestemmingsplan is uitgegaan van een intensief gebruik van de grond: een grote woningdichtheid gekoppeld aan een dubbel gebruik van de grond, bijvoorbeeld door het bouwen van parkeergarages onder grond met daarboven daktuinen, of door de nieuwbouw van voorzieningen met woningen daarboven. Dit uitgangspunt is politiek onderschreven, maar de daadwerkelijke uitvoering van reeds gemaakte plannen stuit op grote bezwaren bij de plaatselijke en landelijke overheid.

Beide knelpunten, de betaalbaarheid en het dubbel grondgebruik, zullen de komende jaren de stadsvernieuwing in het Oude Westen blijven beheersen.

De buitenlandse buurtbewoners

Het Oude Westen kent een zeer grote concentratie van buitenlandse en surinaamse bewoners. Meer dan 30% van de bewoners is van buitenlandse origine; en daarnaast is ± 10% van de totale bevolking afkomstig uit Suriname en de Antillen. Deze concentratie, o.a. veroorzaakt door de institutionele diskriminatie op de woningmarkt, waardoor minderheidsgroepen noodgedwongen aangewezen zijn op de slechte en goedkope woningen in de oude wijken, stelt specifieke eisen aan de bewonersorganisatie.

De Aktiegroep heeft zich daar de afgelopen jaren bij herhaling mee beziggehouden. In 1979 stelt de Aktiegroep bij het opstellen van de beleidspunten voor de komende jaren als een van de hoogste prioriteiten vast: het betrekken van de buitenlandse en surinaamse buurtbewoners bij het wijkgebeuren. Dit dient op diverse nivo's te geschieden: in de sociaal-cultu-rele voorzieningen, bij het onderwijs, bij de diverse stadsvernieuwingsprojekten. Dit beleid is er op gericht om samen, buitenlandse, surinaamse en Nederlandse buurtbewoners, de gezamenlijke wijkproblemen, zoals huisvesting en stadsvernieuwing, het onderwijs en de andere voorzieningen, en de heroïne-overlast aan te pakken. Deze gezamenlijke aanpak, die vanaf het begin wordt nastreefd bij nieuwbouw- en vernieuwbouw-projecten, en bij diverse projecten van de Onderwijswinkel, wordt voor de Aktiegroep een van de hoogste prioriteiten in het werk.

Naast directe samenwerking met enkele progressieve organisaties van buitenlanders (Het KMAN en de Circulo Felipe Gonzalez) wordt in 1980 gestart met gesprekken met de gezamenlijke progressieve organisaties van buitenlanders in Rotterdam over de gezamenlijke belangenstrijd van buitenlanders en andere buurtbewoners op het gebied van huisvesting, onderwijs en voorzieningen. Uitgangspunt hierbij is om gezamenlijk de schouders te zetten onder de problemen in de wijk.

De ervaringen in de afgelopen jaren, met name op het gebied van de stadsvernieuwing (in sloop-, renovatie- en nieuwbouw-komplexen), en op het gebied van het onderwijs (in de Onderwijswinkel), wijzen uit dat het betrekken van buitenlandse en surinaamse buurtbewoners bij het totale wijkgebeuren weliswaar uiterst moeizaam verloopt, maar wel resultaten oplevert.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 173

Allelei hindernissen moeten overwonnen worden, zoals wederzijdse vooroorde-
len, onbegrip, taalbarrières, verschillen in cultuur en organisatietraditie.
Maar er worden resultaten geboekt. Een niet onaanzienlijk deel van de bui-
tenlandse en surinaamse buurtbewoners doet mee met de woningverbetering op
hoog nivo, of gaat naar een nieuwbouw-woning in de wijk. Daarnaast zijn
de resultaten van diverse kursussen van de Onderwijswinkel, en van aktivi-
teiten van de klub- en buurthuizen erg bemoedigend.

In de afgelopen jaren is er in ieder geval een basis gelegd om de komende
jaren op de ingeslagen weg van samenleven, samenwerken en samen opkomen
voor de gemeenschappelijke problemen door te gaan.

De voorzieningen

Naast het vele werk dat vanuit de Aktiegroep verzet wordt op het gebied van
onderwijs in de wijk, wordt er ook gewerkt aan voorzieningen zoals het me-
disch centrum, en de sociaal-kulturele voorzieningen in de wijk. Dit met
name in het kader van de nieuwbouwplannen voor deze voorzieningen.

De taaldrukwerkplaats krijgt een eigen ruimte. De kreative taaldrukwerk-
plaats streeft ernaar kinderen (en ook ouderen) te leren zich beter te uit-
ten door middel van het gesproken woord. In groepsgesprekken worden onder-
werpen doorgepraat, en de resultaten van deze gesprekken worden bijvoorbeeld
uitgeschreven, getypt of gedrukt. De resultaten hiervan (met name kleurige
affiches) zijn regelmatig overal in de wijk op ramen van woningen, winkels
of instellingen te bewonderen.

Midden 1980 start een tandarts zijn praktijk in de wijk, welke uitsluitend
bestemd is voor bewoners van de wijk. Na veel rompslomp heeft de wijk ein-
delijk een eigen tandarts. De tandarts-praktijk loopt vooruit op het te
vestigen medisch centrum in de wijk.

Daarnaast wordt eindelijk begonnen met de verbouwing en inrichting van een
eigen ruimte voor de oudere jeugd van de wijk, waarvoor tot nu toe bijna
geen enkele voorziening in de wijk bestond.

Tenslotte knokken surinaamse jongeren uit de wijk, ondersteund door de
Aktiegroep Oude Westen, de Aktiegroepen Middelland/Nieuwe Westen, het Oude
Westen-pastoraat en het COOS voor een eigen ontmoetingsruimte, waar de
surinaamse jongeren eigen ontspannings- en vormings-aktiviteiten kunnen

ontwikkelen. Na uitermate moeizame onderhandelingen en een bezettingsactie willigt het gemeentebestuur de eisen van deze jongeren in. Het gebouw Kwa-koe wordt begin 1981 gedeeltelijk beschikbaar gesteld voor de aktiviteiten van de surinaamse jongeren.

DE STRUKTUUR EN ORGANISATIE VAN DE AKTIEGROEP OUDE WESTEN

De Aktiegroep Oude Westen heeft in vergelijking met bewonersorganisaties in andere Rotterdamse wijken een vrij unieke opzet. De Aktiegroep kent elke twee weken een buurtvergadering in het wijkgebouw Odéon. Afhankelijk van de onderwerpen bezoeken zo'n 50 tot 200 buurtbewoners deze vergadering. In grote lijnen worden hier alle zaken die de wijk betreffen, besproken. Op deze vergaderingen worden alle stadsvernieuwingsplannen besproken en daarover worden besluiten genomen. Daarnaast komen op de Aktiegroep-vergaderingen ter sprake: het onderwijs in de wijk; de verschillende voorzieningen die er in de wijk zijn of er moeten komen (gezondheidszorg, klub- en buurthuizen, hulpverlening); de problemen met de twee grote huisbazen: de G.W.R. en de Maatschappij voor Volkswoningen; en last but not least: de heroïne-problematiek.

De Aktiegroep-vergadering besluit welke stappen er op de verschillende fronten ondernomen moeten worden.

Naast de wijk-zaken komen op de Aktiegroep-vergaderingen ook belangrijke ontwikkelingen en akties in andere wijken ter sprake, en tevens de gezamenlijke stedelijke akties en samenwerkingsverbanden.

Door de opzet en de regelmaat van de Aktiegroep-vergaderingen kunnen de zaken die de wijk aangaan, intensief besproken worden. Daarnaast kunnen bewoners er met hun vragen en problemen terecht.

De sfeer van de vergaderingen wordt daardoor ook beïnvloed: af en toe emotioneel en recht voor zijn raap, en op andere momenten zakelijk en genuanceerd.

De Aktiegroep-vergaderingen worden voorbereid door een voorbereidingsgroep, te omschrijven als kern van de Aktiegroep. Naast voorbereiding van de grote Aktiegroep-vergadering worden door deze groep ook andere vergaderingen besproken. Tevens wordt door deze groep de dagelijkse gang van zaken in de

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 175

Aktiegroep besproken (zoals financiën, de taakverdeling tussen de betaalde krachten van de Aktiegroep en de vrijwilligers).

Naast deze structuur, die de algemene zaken van de wijk betreft, kent de Aktiegroep per onderdeel van het werk bewoners-werkgroepen en bewoners-vergaderingen.

Wat betreft de stadsvernieuwing kent elk nieuwbouw- en vernieuwbouwproject bewoners-vergaderingen, meestentijds voorbereid door een bewonerswerkgroep. Op de bewonersvergaderingen van de stadsvernieuwingsprojekten worden besproken: de plannen, de huren en bijkomende woonlasten, de keuze van materialen, de voortgang van het betrokken project, de woonomgeving en parkeerplannen. Naast deze bouwprojecten worden ook voor sloopcomplexen regelmatig vergaderingen belegd ter besprekking van de huisvestingsmogelijkheden, de procedure van de herhuisvesting, de nieuwbouw- en vernieuwbouwwoningen.

Verder opereren er een aantal specifieke werkgroepen, zoals de Onderwijswinkel met haar diverse aktiviteiten (huiswerkklas, internationale jeugdbibliotheek, taaldrukwerkplaats, ouders op herhaling-kursus, taalkursussen voor buitenlandse buurtbewoners), de werkgroep bejaarden, de werkgroep Medisch Centrum, de werkgroep Noordkant.

Werkgroepen van onderwijswinkel, de werkgroep bejaarden en de werkgroep Medisch Centrum kennen een nauwe overlegsgesituatie met de werkers van de verschillende instellingen in de wijk, zoals het Hulp- en Adviescentrum (algemeen maatschappelijk werk, raadslieden, dienstencentrum), de huisartsen en tandartsen, de basisscholen en scholen van voortgezet onderwijs, de klub- en buurthuizen.

De werkgroep Noordkant is een groep bewoners, die wonen in het gebied ten noorden van de West Kruiskade, en die zich bezig houden met de specifieke zaken van dat deel van de wijk.

Alle werkgroepen brengen regelmatig verslag uit aan de Aktiegroepvergadering over de zaken waar ze mee bezig zijn en de knelpunten daarbij. Eveneens te nemen besluiten die de hele wijk betreffen, worden aan de Aktiegroep-vergadering ter beslissing voorgelegd. Regelmatisch wordt er een Aktiegroep-vergadering aan één onderwerp besteed, zoals aan het onderwijs in de wijk, de scholenbouw, de Noordkant van de wijk, het medisch centrum, welke vergadering door betrokken werkgroep wordt voorbereid.

tien jaar aktiegroep het oude westen -en verder 176

Ter ondersteuning van de bewoners en de Aktiegroep-organisatie heeft de Aktiegroep een aantal betaalde krachten in dienst. Te weten: een administratieve kracht, drie externe deskundigen, een voorlichter en een opbouwwerker. Daarnaast heeft de projektleidster Odéon een aantal taken in het kader van de stadsvernieuwing in het gebied rond Odéon - Gouvernestraat.

De Aktiegroep beschikt verder over een Buurtwinkel, waar alle buurtbewoners terecht kunnen voor vragen op het gebied van huisvesting, stadsvernieuwing, huren, klachten over de huisbazen enz. Voor andere zaken (belastingen, arbeidskwesties, persoonlijke en gezinsmoeilijkheden e.d.) kunnen alle buurtbewoners terecht op het Hulp- en Advies Centrum (het H.A.C.), waarmee de Aktiegroep een nauwe samenwerking onderhoudt.

Verder biedt de Buurtwinkel faciliteiten voor kleine bewoners-vergaderingen en bijeenkomsten van bewonerswerkgroepen; tevens is er stencil- en fotokopieer-apparatuur aanwezig waar buurtbewoners gebruik van kunnen maken.

Tenslotte geeft de Aktiegroep een eigen krant uit: de Buurtkrant, waarin allerlei zaken die in de wijk spelen besproken worden. Naast de Buurtkrant worden over stadsvernieuwingsplannen speciale informatiekrantjes uitgegeven (vaak in samenwerking met de Projektgroep Stadsvernieuwing), waarin voorlichting gegeven wordt over de nieuwbouw-, vernieuwbouwprojecten, en over de plannen voor de woonomgeving: de straten, pleinen, binnenterreinen, het verkeer en het parkeren.